

Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Kültürel Miras ve Korunması Eğitimi; Antalya, Döşemealtı Kovanlık Köyü Ortaokulu Örneği*

Conservation of Cultural Heritage Education for Secondary School Students; The Case of Antalya, Döşemealtı Kovanlık Village Secondary School

Ayşe Esin Kuleli** & Esin Bölükbaş Dayı*** & Selin Akdeğirmen Ercan**** & Serim Aygen Kıştın*****

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Research Article

Sorumlu Yazar:

Corresponding author:

** Antalya Bilim Üniversitesi
esin.kuleli@antalya.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0866-8278

*** Antalya Bilim Üniversitesi
esin.dayi@antalya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7427-3250

**** Antalya Bilim Üniversitesi
selinakdegirmen@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0713-0188

***** Antalya Bilim Üniversitesi
aygen.kistin@antalya.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4373-9393

Başvuru/Submitted: 18 Ocak 2023

Kabul/Accepted : 28 Nisan 2023

DOI: 10.20860/ijoses.1235541

Atif / Citation:

Kuleli, A.E., Dayı, E.B.,
Akdeğirmen, S., Kıştın, S.A.
"Ortaokul Öğrencilerine Yönelik
Kültürel Miras ve Korunması
Eğitimi; Antalya, Döşemealtı
Kovanlık Köyü Ortaokulu Örneği".
Uluslararası Sosyal ve Eğitim
Bilimleri Dergisi, 19(2023): 58-86.

Benzerlik / Similarity: %19

Öz

Kültürel mirasın korunması konusunda kamu bilincinin gelişimi için farklı yaş grupları ve farklı düzeyler için örgün ve yaygın eğitim modellerinin geliştirilmesi ve aktif olarak uygulanması önemlidir. Bu çalışmada, Antalya Bilim Üniversitesi Mimarlık Bölümü tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı, ÇEKÜL ve AKMED işbirliğiyle düzenlenen ve Antalya Döşemealtı Kovanlık Köyü Ortaokulu öğrencilerinin katıldığı "Kültürel Miras ve Korunması" konulu eğitim programının hazırlık ve uygulama süreçleri aktarılmış, süreç sonunda elde edilen deneyimler ve analizler ışığında eğitim modelleri için öneriler geliştirilmiştir. Eğitime katılan 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler derslerinde kültür varlığı ve koruma konusunda almış oldukları eğitimin içeriği incelenmiş, Antalya Bilim Üniversitesi Mimarlık Bölümü tarafından kültürel miras konusunda düzenlenen üç günlük eğitimin, Milli Eğitim Bakanlığı müfredatını destekleyici ve pekiştirici olduğu görülmüştür. Eğitim sürecinde farkındalık yaratmak, dinamik öğrenme ortamları oluşturmak ve bellek oyunları ile bilgileri içselleştirmek için geliştirilen metotlarla kolektif bir öğrenme ortamının oluşturulması ve öğrencilerde somut ve somut olmayan kültürel varlıkların korunması konusunda kalıcı bir farkındalık ve bilinç düzeyi kazandırılması amaçlanmıştır. Eğitim sonunda yapılan değerlendirme anketleri frekans değerlendirme ve içerik çözümlemesi yöntemleri ile analiz edilmiş ve öğrencilerin kültürel miras konusunda edindikleri bilgiler ve öğrendikleri bilgileri uygun şekilde kullanma becerileri incelenmiştir. Eğitim sürecinde elde edilen deneyimler, gelecekte gerçekleştirilmesi planlanan daha kapsamlı eğitim programları için bir rehber olma potansiyeline sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Koruma Bilinci, Koruma Eğitimi.

Abstract

To increase the public awareness on the conservation of cultural heritage, it is important to develop and actively realize formal and non-formal education models for different age groups and levels. In this study, the preparation and implementation process of "Conservation of Cultural Heritage" Education Program which was organized by Antalya Bilim University, Department of Architecture in cooperation with the Ministry of Culture and Tourism, ÇEKÜL and AKMED for the students of Antalya Döşemealtı Kovanlık Village Secondary School was explained. The educational content of Social Sciences courses of the 5th and 6th grade students who participated in the education was examined, and it was seen that the three-day program on cultural heritage organized by Antalya Bilim University Architecture Department was supportive for the curriculum of the Ministry of National Education. During the education process, creating a collective learning environment was aimed by using methods to internalize knowledge with memory games and to provide students with a permanent awareness of the conservation of tangible and intangible cultural assets. The surveys which were applied to the participants at the end of the program was analyzed with frequency evaluation and content analysis methods, and the students' knowledge about cultural heritage and their ability to use the information they learned were examined. The experiences gained during the education process have the potential to be a guide for the more comprehensive education programs planned to be carried out in the future.

Keywords: Cultural Heritage, Conservation Awareness, Conservation Education.

* Bu çalışma için Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 07.12.2022 tarih ve 2022/54 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Giriş

Somut ve somut olmayan değerleriyle kültürel mirasımızın korunarak geleceğe aktarılması, evrensel bir sorumluluktur. Ülkemizde devlet tarafından kültürel mirasın korunması konusunda ulusal ve uluslararası mevzuat bağlamında düzenlemeler yapılarak, yetki ve sorumluluklar tanımlanmıştır (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983). Somut ve somut olmayan kültürel mirasın, toplumların kimliğini koruma araçlarından biri olması nedeniyle, bu değerlerin küreselleşmenin getirdiği olumsuz etkilerden zarar görmemesi için, UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi gibi uluslararası organizasyonların tavsiyeleri doğrultusunda hareket edilmektedir (Dağıstan Özdemir, 2005). Kültürel miras kapsamında korunan değerler, insanlığı bugüne taşıyan ortak değerlerin göstergesi niteliğinin yanı sıra, yerel kimliklerin korunmasını da sağlamaktadır (Taşkın Külcü, 2015).

Koruma eylemi, salt yasal kısıtlar ve önermelerle başarıya ulaşamaz. Kültür varlığı niteliği taşıyan yapı ve yapıların bir arada bulunduğu kentsel ve arkeolojik alanlardan oluşan somut mimari mirasın korunarak sürdürülebilir olması için, kişilerin tarihi yapı ve alanların sahip oldukları değerler hakkında bilgilendirilmesi ve korunmasının gerekliliğinin farkında olması gerekmektedir.

Bu konudaki başarı, toplumun her bireyinin koruma olgusunu benimsemesi ve kimliğinin ayrılmaz bir parçası haline getirmesiyle doğrudan ilişkilidir. Mimari mirasın korunması konusunda kamu bilincinin gelişimi, her aşamada verilecek eğitimlerle sağlanabilir. Bu nedenle koruma eğitimi, her yaşa ve düzeye yönelik örgün ve yaygın eğitimi kapsamalıdır. Koruma eğitiminin okul öncesi dönemden itibaren ve süreklilik içerisinde uygulanması, korumanın toplumca benimsenmesi için önkoşuldur (ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, 2013).

Kültür ve eğitim kavramları irdelendiğinde, bir yanda sembolizm ve sonsuz içeriğiyle kültür, diğer yanda ise “kültür”ü anlayabilen ve değerlerini koruyarak geleceğe aktarabilen insan vardır. Kültürel mirasın önemi ve korunması konusunda farkındalık yaratmaya yönelik çeşitli öğretim alanları yaratılarak, erken yaşlardan itibaren çocuklara eğitim verilmesi sağlanmalıdır (Ivon & Kušević, 2013).

Bu bağlamda birçok ülkede çocuk yaşlardan başlayarak, kültürel miras somut ve somut olmayan değerleriyle tanıtılmaya, önemi anlatılmaya çalışılmakta, korumaya yönelik üzerimize düşen sorumluluklar konusunda bilinçlendirme ve farkındalık yaratılması hedeflenmektedir. Merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, üniversiteler tarafından koruma konusunda eğitimler, etkinlikler düzenlenmektedir. Kültürel miras eğitiminin tercihen okul öncesinden başlayarak, eğitim hayatı boyunca öğrencilere kazandırılması, çocuklarda kültürel mirasın tanınması ve korunması konusunda farkındalık yaratılması açısından önemli görülmektedir (Taşkın Külcü, 2015). Kültürel miras öğeleri yüzyılların günümüze ulaşan birikimleri ve yansımaları olduğundan, geçmişi anlamak ve hissetmenin, kişilerin özellikle de çocuk yaştaki bireylerin içindeki sanatsal duyguları ve yaratıcılığı beslediği ve geliştirdiği söylenebilir.

Ülkemizde kültür varlıkları konusunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilkökul ve ortaokul eğitim müfredatında yer alan “Sosyal Bilgiler” dersinde, koruma kavramı ve içeriği anlatılarak, öğrencilere çocuk yaşlarda temel bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır (MEB, 2018). Kültür ve Turizm Bakanlığınca özellikle son 20 yılda müzelerde çocuk bölümleri açılması, arkeolojik kazılarda çocuklarla etkinlik yapılması gibi gerçekleştirilen aktivitelerin sayısı günden güne artmaktadır. Bu programlar kapsamında kültür varlıkları ve korunması konusunda ülke çapında birçok müzede, ilkökul öğrencilerine yönelik eğlenceli, eğitici, öğretici programlar düzenlenmektedir. Ayrıca, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ve Suna-İnan Kıraç Vakfı Akdeniz Medeniyetleri

Araştırma Enstitüsü (AKMED) gibi sivil toplum örgütleri de çocuklara yönelik koruma ve farkındalık yaratma çalışmalarını yürütmektedir (ÇEKÜL, 2022).

Asatekin (2004), öğrencilerde koruma bilincinin geliştirilmesine yönelik bir program oluşturulmasına ilişkin araştırmasında, ilköğretim öğrencilerinin yaşlarının değerlendirildiği 1. ve 2. kademe öğrencileri olarak bir sınıflandırmanın gerekli olduğunu vurgulamaktadır. İlköğretim 1. kademe öğrencilerinin, oyun çağına okuma-yazma bilmeyen çocuklardan, ergenlik çağı başına kadar uzanan geniş bir yelpazeyi içerdiğini, 2. kademe öğrencilerinin ise 11-15 yaşlarında, daha benzer nitelikler taşıyan ergenlik döneminde olan, ancak eğitime ve yönlendirmeye daha açık bir yaş grubunu oluşturduğunu belirtmektedir. Doğru araçlarla yönlendirilip bilgilendirilirse, kültür ve doğa varlıklarını benimsemeye, sevmeye ve önemsemeye açıktırlar. Koruma bilincinin geliştirilmesine yönelik bilgilerin bu dönemde verilmesi, gelecekteki eğitimleri için isteklerini sınamak ve sevecekleri mesleklere yönelmek konusunda yönlendirici olabilecektir ve bu durum koruma adına olumlu bir adım olacaktır (Asatekin, 2004).

Eğitim alacak öğrencilerin yaş gruplarının belirlenmesine yönelik değerlendirmede Asatekin (2004) ile benzer bir yaklaşım içinde olmamız nedeniyle, kültürel mirasın korunması konusunda farkındalık yaratmayı hedefleyen eğitim programında hedef yaş grubu, Kovanlık Köyü Ortaokulu eğitimcileri ile birlikte tartışılarak “11 ve 12 yaş” olarak belirlenmiştir. Kültürel ve doğal mirasın korunmasına ilişkin daha önceden çok sayıda eğitim düzenleyen Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) görevlilerinin görüşleri de aynı yönde olmuştur.

Eğitim programımızın hazırlık çalışmaları kapsamında, öncelikle ortaokul eğitim müfredatında yer alan koruma konulu derslerin kapsamı incelenmiş, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler tarafından yürütülen koruma eğitimi çalışmaları ve bu çalışmaların korumaya etkileri tartışılmıştır. Çalışmada Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ve Suna-İnan Kırac Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED), eğitim programına yönelik ön çalışmaların yapılması ve uygulanması aşamasında katkı vermişler, uygulama sürecinde de zaman zaman doğrudan eğitimin içinde yer almışlardır.

Antalya Döşemealtı Kovanlık Köyü Ortaokulu öğrencilerine yönelik hazırlanan koruma eğitim programımızın içeriğini aktarmayı planladığımız bu çalışmanın birinci bölümünde kültürel mirasın tanımı ve korumaya yönelik ülkemizde de yürürlükte olan ulusal ve uluslararası mevzuat özetlenmiştir. Daha sonra, ikinci bölümde ortaokul 5. ve 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kültür varlığı ve koruma konularında verilen dersler ile devlet ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından geliştirilen eğitim programları özetlenmiştir. Üçüncü bölümde ise kültürel miras ve korunması konusunda koruma eğitim programı ve uygulanmasına ilişkin süreçler anlatılmıştır. Dördüncü bölümde eğitim sürecinde yapılan etkinlikler ve sonuçları analizlerle değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise koruma eğitim programının uygulanması sürecinde edinilen deneyimler paylaşılmış ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Antalya Biim Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 07.12.2022 tarih ve 2022/54 sayılı etik kurul onayı araştırmacı tarafından alınmıştır.

Kültürel Mirasın Tanımı ve Koruma Mevzuatı

Kültürel miras geçmişten günümüze gelen tecrübelerin birikimi olup, gelecek nesillere aktarılacak değerler bütünüdür. Kültürel miras hem somut, hem de somut olmayan değerleri içermektedir. ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesinde; “Kültürel miras, insanoğlunun, toplumların ve toplumu oluşturan kültür gruplarının varlığının, kimliğinin ve sürekliliğinin simgesi ve kanıtıdır. Somut ve somut olmayan kültürel miras, tarihsel belgesel, estetik-sanatsal, simgesel, sosyal, ekonomik, dini ve manevi ve hatta politik değerler içerir...” tanımlaması yapılmıştır (ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, 2013).

a) Somut Kültürel Miras

Somut kültürel miras, anıtlar, binalar, resimler ve nesnelere gibi fiziksel olarak dokunulabilen varlıkları ifade etmektedir. Kültür varlıklarının korunması amacıyla hazırlanan, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun, Madde 3, a) Tanımlar bölümünün 1. Fıkrasında (Değişik: 14/7/2004 – 5226/1 md.); “Kültür varlıkları”; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.” şeklinde tanımlanmaktadır (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983).

b) Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut olmayan kültürel miras, kuşaktan kuşağa aktarılan müzik, dans, edebiyat, dini törenler, efsaneler, destanlar, hikâyeler vb. gibi kültürel değerleri ifade etmektedir.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ne (2003) göre, “somut olmayan kültürel miras” toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur. Somut olmayan kültürel miras, sözlü geleneğe dayanır ve bu nedenle de yaşayan ve canlı bir miras alanıdır. Somut kültür ürünlerinde olduğu gibi korunması gereken sınırları çevrilebilen, tek ve otantik bir miras olmasının yanı sıra, yeniden üretilen bir miras alanıdır (Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2003).

c) Kültürel Mirasın Korunmasında Sorumlu Kuruluşlar ve Koruma Mevzuatı

Yenilenemez bir kaynak olan kültürel mirasın, toplumumuz için önemli bir değer olan “emanet” kavramıyla özdeşleştirilerek, içerdiği tüm değerleriyle birlikte gelecek nesillere aktarılması evrensel bir sorumluluktur.

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme, UNESCO / Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu tarafından, 1972 yılında kabul edilmiş olup, üstün evrensel değere sahip kültürel ve doğal alanların korunması ve gelecek nesillere aktarılmasını amaçlamaktadır. Anılan sözleşme kapsamında kültürel miras; anıtlar, yapı toplulukları ve sitler başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Uluslararası düzeyde hazırlanan “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme”ye katılmamız 14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı Kanunla uygun bulunmuş olup, 23.05.1982

tarikh ve 8/4788 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, 1972).

Ülkemizde kültürel mirasın korunması devletin yükümlülüğü altında olup, Anayasanın 63. Maddesinde; Devlet'in, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlamakla ve bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri almakla görevli olduğu belirtilmiştir. Anayasa'nın bu hükmü doğrultusunda kültürel miras alanlarının korunması için kanunlar, tüzükler, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları, yönetmelikler, tebliğler, yönergeler, genelgeler ve ilgili diğer mevzuat hazırlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kültürel ve doğal mirasın korunması konusunda ilkeleri, yönetim esaslarını, sınırlamaları, yapılacak işlem ve faaliyetleri, gerekli kaynakları belirleyen en önemli yasal düzenleme 23/7/1983 tarih ve 18113 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'dur (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983). Kanunda tanımlanan kriterlere göre, hangi varlıkların veya alanların korunması gerekli kültür varlığı ve sit alanı olarak koruma altına alınması gerektiği belirlenmekte olup, bu varlıkların ve alanların korunmasına yönelik plan, proje ve uygulamalara ilişkin kararlar, Kültür ve Turizm Bakanlığınca oluşturulan Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarınca alınmaktadır. Koruma Bölge Kurulları korunacak alanları; arkeolojik, kentsel ve tarihi sit alanları olarak tescillemekte dirler. Anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örnekleri de, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenerek koruma altına alınmaktadır.

Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yanı sıra, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Belediyeler ve Valilikler de kültürel mirasın korunmasına yönelik faaliyetler yürütmektedirler. Vakıf mülkiyetinde olan tüm eserler için envanter çalışmaları, proje hazırlık ve restorasyon faaliyetleri Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda olup, Vakıf Kültür Varlıklarının tespiti, tescili, yaşatılması ve korunmasına yönelik ilkeler ve yaklaşımlar, 27/02/2008 tarih ve 5737 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Vakıflar Kanununda tanımlanmıştır (Vakıflar Kanunu, 2008).

Türkiye Kültürel Mirasının Uluslararası Düzeyde Korunmasına yönelik aşağıdaki sözleşmeler imzalanarak, ulusal mevzuatımız ile desteklenmiştir.

- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi (Paris, 16 Kasım 1972)
- Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi (Granada, 03 Ekim 1985)
- Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Valetta, 16 Ocak 1992)
- Somut olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (Paris, 17 Ekim 2003)
- Tarihi Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararı (UNESCO Genel Konferansı- 09 Kasım 2011)

Kültürel Mirasın Korunması Eğitimi

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde, “Kültür” ve “Miras” kavramları bir öğrenme alanı olarak tanımlanmış ve programın özel amaçları içinde öğrencilerin “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öğe ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri” ve “Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları” gibi maddelere yer verilmiştir. Program, bu amaçlara yönelik olarak uygulamada disiplinlerarası yaklaşımın benimsenmesini ve eğitim sürecinde müzeler ve tarihi mekanlar gibi okul dışı ortamlardan da faydalanılmasını önermektedir (MEB, 2018). Okul dışı eğitim ortamlarının aktif ve kalıcı öğrenmeye yardımcı olmasının yanı sıra, öğrencilerin kendi ilgi alanlarını keşfetmelerine de katkı sağladığı bilinmektedir (Gülbetekin, 2021).

Antalya Bilim Üniversitesi Mimarlık Bölümü tarafından, Döşemealtı Kovanlık Ortaokulu ile gerçekleştirilen Kültürel Miras Eğitim Programı'na katılan 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler derslerinde "kültürel miras" konusunda öğrenmiş oldukları bilgilerin içeriklerinin ve kazanım hedeflerinin analizi yapıldığında, ders içeriklerinin genel bilgilerden oluştuğu ve yerel kültürel mirasa ilişkin bilginin öğrencilerin gözlemleriyle edinilmesinin gerektiği anlaşılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 5. sınıf kazanım ve açıklamalarında öğrenim alanlarından birinin "Kültür ve Miras" olduğu görülmektedir (MEB, 2018). Öğretim programı çerçevesinde, öğrencilere Anadolu ve Mezopotamya medeniyetleri hakkında bilgi verilmekte, çevredeki doğal varlıklarda ve tarihi mekanlarda bıraktıkları izler konusunda bilinç oluşturulmaya çalışılmaktadır. Sahip olduğumuz kültürel özellikler ve günlük yaşamda kültürümüze ait unsurların neler olduğu ve geçmişten günümüze nasıl geliştiği konularına odaklanan ders içeriğinin öğrencilerin farkındalıklarını geliştirmeyi amaçladığı düşünülmektedir.

Kovanlık Ortaokulu 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanmakta oldukları Evirgen, Özkan ve Öztürk (2021) tarafından hazırlanmış Sosyal Bilgiler 5. sınıf Ders Kitabı'nda "Ülkem, Kültürüm ve Tarihim" başlığına sahip ikinci ünite, Anadolu ve Mezopotamya medeniyetleri hakkında verilen bilgilerin pekiştirilmesini sağlamak amacıyla, www.kultur.gov.tr adresinden Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin sanal turla ziyaret edilmesi önerilmekte ve öğrencilerin müzede yer alan eserlerle ilgili düşüncelerini paylaşmaları, müzelerde tarihi eserlerin korunmasının önemi ile ilgili görüşlerini yazmaları istenmektedir. Ünite, kültür ve tarih ana temalı bölümünde ise turizme değinilmekte, sahip olduğumuz tarihi eserlerin ve doğal varlıkların ülkemize gelen turistler için çekim alanı oluşturduğu üzerinde durulmaktadır. Öğrencilerden turistler için bir broşür hazırlamaları ve yaşadıkları kentteki doğal ve tarihi değerleri fotoğraf ve resimlerle destekleyerek anlatmaları istenmektedir. Farklı kentlerden verilen örneklerle tarihi eserlerin özellikleri ve korunmalarının önemleri anlatılmakta, zarar gören tarihi eserlerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Kültüre odaklanan bölümde ise somut olmayan kültürel miras olarak tanımlanabilecek nitelikte geleneklere ve göreneklere yer verilmektedir. Bayram kutlamaları, halıcılık gibi geleneksel el sanatları, düğünler, halk oyunları bu anlamda ele alınan konuların başında gelmektedir. Tarihi evlerin mimari özelliklerine değinilen bölümde ise, yöreden yöreye farklılık gösterdiği de belirtilerek, Anadolu'da yaygın olan mimari özellikler aktarılmıştır (Evirgen, Özkan & Öztürk, 2021).

Kovanlık Ortaokulu öğrencileri tarafından kullanılan ve çalışma kapsamında incelenen Sosyal Bilgiler 5. sınıf ders kitabındaki kültür ve miras konularını içeren bu bölümlerin, öğrencilerin kültürel miras duyarlılığını artırmayı ve günlük yaşamdaki kültürel unsurların sürekliliği ve değişimini inceleyerek, tarihi gelişimini değerlendirme becerisi kazandırmayı hedefleyen MEB Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 5. sınıf kazanım hedefleri ile örtüştüğü görülmüştür (MEB, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 6. sınıf kazanım ve açıklamalarındaki "Kültür ve Miras" öğrenim alanı incelendiğinde ise, Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin ve İslamiyet'in kabulünden sonra Türklerin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki özelliklerine odaklanıldığı görülmektedir (MEB, 2018).

Kovanlık Ortaokulu'nda 6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi'nde kullanılmakta olan ders kitabının (Yıldırım, Kaplan, Kuru ve Yılmaz, 2021) "Tarihe Yolculuk" başlıklı bölümünde, Türklerin Orta Asya'daki ve Anadolu'daki yaşam biçimi üzerine odaklanılmaktadır. Orta Asya Türklerinin konargöçer yaşamları, arkeolojik kazılarda ulaşılan buluntular değerlendirilerek, sosyal, kültürel ve ekonomik hayatlarına ilişkin bilgiler aktarılmaktadır. Türk kültürünün sürekliliği konusundaki örnek analizinde Sibirya'da Altay Dağlarının eteklerinde Türklere ait olan Pazırık kurganından çıkarılan ve dünyanın en eski

halılarından biri olan Pazırık Halısı ve Afyonkarahisar'ın Bayat ilçesinde dokunmaya devam edilen ve Türkiye'nin patentli ilk ve tek kilimi olan Bayat Kilimi'nin öğrenciler tarafından karşılaştırmalı analizinin yapılması beklenmektedir. Türklerde İslamiyet öncesinde var olan halı ve kilim dokumacılığının İslamiyet'ten sonra da devam ettiği ifade edilmektedir. Bu bölümde, Türklerin Anadolu'da inşa ettikleri türbe, kümbet, cami, medrese, külliye gibi yapıların tanımları yapılarak ve Anadolu'nun farklı konumlarında yer alan yapıları fotoğraflarla örnekleyerek, mimari miras konusunda genel kapsamda bilgilere de yer verilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi 5. ve 6. sınıf kazanım hedefleri ve Kovanlık Ortaokulu tarafından kullanılmakta olan ders kitaplarının içerikleri incelendiğinde öğrencilerin kültürel miras duyarlılığının artırılması konusuna müfredatta önemli bir yer ayrıldığı söylenebilir. Ancak ders kitaplarının Türkiye genelinde kullanılıyor olması sebebiyle öğrenciler yaşadıkları kentle ilgili doğrudan bir bilgiye ulaşamamakta, Anadolu coğrafyasından verilen örneklere göre kendi çevrelerine dair kişisel gözlemlerini yapmaktadır. Öğrencilerin verilen örnekler ile kendi yaşadıkları bölgelerdeki tarihi eserleri, kültürel öğeleri, mimari özellikleri ile karşılaştırmaları beklenmektedir. Gürdoğan Bayır ve Çengelci Köse tarafından 2019 yılında “Kültürel Miras ve Korunmasına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri” başlığıyla yapılan araştırmada öğrencilerin kültürel mirasın tanımı konusunda genel bilgiye sahip oldukları ve korunması gerektiğini bildikleri ortaya konmuş, ancak deneyime dayalı etkinlikler yoluyla eğitim içeriğinin zenginleştirilmesi önerisinde bulunulmuştur (Gürdoğan Bayır & Çengelci Köse, 2019). Benzer şekilde Avcı (2014) tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Miras Eğitimine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri” başlıklı çalışmada ise, eğitim programının görsel açıdan zenginleştirilmesinin gerekliliği, öğrencilerde merak uyandıracak ve aktif katılımlarını sağlayacak etkinliklere ağırlık verilmesinin ve müze ve ören yeri gezileri ile yerinde öğrenmenin önemi üzerinde durulmaktadır (Avcı, 2014).

Ülkemizde öğrencilerin kültürel mirasın korunması konusunda temel bilgilere sahip olmasını sağlayan Milli Eğitim Bakanlığı müfredatının yanı sıra, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ve Suna-İnan Kırış Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED) gibi sivil toplum örgütleri de, okul çağındaki çocukların ve gençlerin kültürel miras konusundaki farkındalıklarını artırmayı hedefleyen ve okul müfredatında yer alan içerikleri destekleyecek ve pekiştirecek etkinlikler ve programlar hazırlamakta ve aktif olarak uygulamaktadır.

Anadolu'nun somut ve somut olmayan kültürel zenginliği üzerine çalışmalar yürüten ÇEKÜL, sahip olduğu birikimi gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla oluşturduğu Bilgi Ağacı programı çerçevesinde öğretmenlere, öğrencilere ve kurumlara yönelik olarak, doğal ve kültürel mirası korumaya odaklanan eğitim programları düzenlemektedir. Bu programlarda, çocukların doğal ve kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının artırılması amaçlanmakta, öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak yöntemlerin kullanılmasına önem verilmektedir (UNESCO, 2011).

ÇEKÜL Bilgi Ağacı, farklı öğrenme yöntemlerini ve çoklu zeka kuramını¹ dikkate aldığı programlarında doğa, kültür ve insan ilişkisini, keşfederek, yaparak, yaşayarak ve aktif katılım sağlayarak öğretmeyi hedeflemekte ve disiplinlerarası bir yaklaşımı benimsemektedir. Öğretmenler için eğitimler, öğrenciler ve kurumlar için düzenlenen atölyeler aracılığıyla kent, doğa, kültür ilişkisinin altı çizilmekte, yaşamı keşfetmenin ve korumanın önemi vurgulanmaktadır.

¹ Öğrenmenin bireysel olduğu ve her öğrencinin farklı öğrenme stillerine sahip olduğu kabulüyle, Gardner tarafından geliştirilen “çoklu zeka kuramı” bireyin farklılıklarına değer vererek, güçlendirmeyi hedefler ve farklı zeka alanlarını dikkate alan etkinlikler hazırlanır.

ÇEKÜL Bilgi Ağacı tarafından öğrencilerin eğitim sürecine doğrudan ve etkin katılımı, grup olarak ortak amaç oluşturma, düşünce paylaşımı, iş bölümü gibi iş birliğine dayalı olarak programlanan etkinliklerin² içeriği kültürel ve doğal varlıkların bütüncül bir anlayışla korunarak yaşatılması olup, katılımcı öğrencilerin geleceği şekillendirmedeki potansiyel rollerine ilişkin farkındalıklarının artırılması hedeflenmektedir.

2000’li yıllardan sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müzelerin bir bölümünde, müze eğitimlerinin başlatıldığı bilinmektedir. Anadolu’nun sahip olduğu kültürel zenginliği yansıtan müzeler kültürel miras ve tarih alanında etkin bir eğitim ortamı sunmaktadır (İnce, 2021).

‘Kültürel Miras ve Korunması’ Eğitim Programı

Koruma bilincinin geliştirilmesine yönelik programın, doğru araçlarla yönlendirilip bilgilendirilmeye daha açık yaş grupları ile yapılması hedefi göz önünde bulundurularak, Asatekin’in (2004) görüşleri ile paralel şekilde 2. kademe öğrenci grubu olan 11-15 yaş aralığındaki öğrencilerle gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür. Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ve Kovanlık Ortaokulu ile yapılan görüşmeler sonucunda, hedef grubun yaşları 11 ve 12 olarak sınırlandırılmıştır. 17’si 5. sınıf öğrencisi, 17’si ise 6. sınıf öğrencisi olmak üzere toplamda 34 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Öğrencilerin cinsiyet dağılımı arasında büyük bir fark olmamasına özen gösterilmiş, 18 erkek ve 16 kız öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

Kültürel Miras Eğitim Programı, 2 haftalık bir süreç içine yayılacak şekilde toplamda 3 gün sürmüştür. Programın temel hedefi, öğrencilere somut ve somut olmayan kültür varlıklarının tanımlanmasına ve bu varlıkları korumanın önemine dair kalıcı bir farkındalık kazandırmak olduğu için, yapılan sunumlar ısınma ve tartışma oyunları; rehberli geziler haritalama ve hatırlatma oyunları ile; atölyelerdeki üretimler ise diyalog temelli kolektif çalışmalarla desteklenmiş, böylece öğreten-dinleyen ikiliğinden çıkıp kolektif bir öğrenme ortamı yaratılmaya çalışılmıştır. Farklı etkinlikler üzerinden programın içeriğini çeşitlendirmek, öğrencilerin eğitimden keyif almaları ve kültürel mirası öğrenme arzusu taşımaları açısından önemli görülmüş; bu sayede öğrencilerin öğrendiği bilgileri içselleştirerek yaşamının bir parçası haline getirmesinin kolaylaşacağı düşünülmüştür. Eğitim boyunca öğrencilerin pasif bir bilgi alıcı konumunda olduğu didaktik yöntemlerden ziyade, öğrencilerin etkileşim kuran etkin özneler olmasını hedefleyen teknikler kullanılarak, eğitimin öğrenciler tarafından benimsenmesi kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmaların tamamlanmasından sonra yapılan yazılı anketlerle öğrencilerin bu kolektif çalışmalardaki deneyimleri ölçülmüş, frekans değerlendirme yöntemi ile nicel bir değerlendirme, içerik çözümleme yöntemiyle ise nitel bir değerlendirme yapılarak çalışmada kullanılan yöntemler tartışılmıştır. Öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri adına anketler isimsiz şekilde hazırlanmış ve yüzyüze gerçekleştirilmiştir. ‘Evet/hayır/kısmen’ cevaplarından oluşan 3’lü likert ölçeği anketin birinci kısmını; eğitimi tartışmaya imkan sağlamak adına öğrencilerin keyif aldığı/almadığı etkinlikleri, hafızalarında kalan kültürel mirasları, görüşleri ve önerileri içeren açık uçlu sorular ise anketin ikinci kısmını oluşturmaktadır.

Eğitim programı, her gün bir temaya odaklanmıştır. İlk gün ‘Doğal ve Kentsel Kültürel Miras’ teması kapsamında; geleneksel konutlar, ekoloji ve doğal yaşam ile ilgili sunumlar yapılarak Kaleiçi Bölgesine bir kent gezisi düzenlenmiştir. İkinci gün, tarihi yapılar üzerine kurgulanan bir oyunla başlamış, müze gezisi ile devam etmiş ve ‘Arkeoloji’ temasına odaklanılmıştır. Gün sonunda müze ve kent gezisi üzerinden bir bilişsel haritalama atölyesi yapılmıştır. Üçüncü gün ise ‘Somut Olmayan Kültürel Miras’ temasına odaklanılmış, Etnografya Müzesi gezilmiş, Kovanlık Ortaokulu’nun

² İşbirlikçi öğrenme, ortak ya da sosyal öğrenme süreci ile sosyal inşa kavramlarını göz önünde tutar.

bulduğu Döşemealtı İlçesi'nin önemli somut olmayan kültürel miras değerlerinden olan Döşemealtı halılarının renk, motif ve desen özelliklerini öğrenmeyi hedefleyen bir atölye çalışmasıyla eğitim sonlandırılmıştır. Eğitim sürecinde, temelde 'Farkındalık Yaratmak', 'Dinamik Öğrenme Ortamları Oluşturmak' ve 'Bellek Oyunları ile Bilgileri İçselleştirmek' olarak gruplandırılmış üç metodun kullanımı benimsenmiştir. Bu metodlarla kurgulanan eğitimin, etkinliklerin, gezilerin ve oyunların ne ölçüde etkili olduğu, çalışmanın 'Bulgular' bölümünde tartışılmış; 3'lü likert ölçeğindeki sorular frekans tabloları ile analiz edilip cevap yüzdeleri karşılaştırılırken açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, kodlar ve temalar oluşturularak analiz edilmiştir. Böylelikle süreç içinde nelerin öğrenciler tarafından olumlu/olumsuz ve etkili/etkisiz bulunduğu objektif bir şekilde değerlendirilmiştir.

Farkındalık Yaratmak

Eğitim sürecinde öğrencilerin "Kültür Varlıkları"na ve "Koruma" konusuna dair farkındalık kazanmaları, öğrenilen kültürel miras unsurlarıyla kolayca bağ kurmaları, bu mirası korumanın önemini anlamaları ve koruma sürecinde bireysel ve toplumsal sorumluluklarının farkına varmaları için eğitimin öncesinde bir "Tanışma ve Tartışma Oyunu" oynanmıştır (Şekil 1). Bu oyunun "kültürel miras" kavramının ne ifade ettiği, neleri içerdiği üzerine düşündürteceği ve çalışmanın sonraki aşamalarına dair merak uyandıracakı düşünülmüştür. Bu sebeple eğitim, öğrencilerin birbirlerine soru sorarak çalışmanın ana temaları üzerine kısa tartışmalar yürüttüğü bir oyun ile başlatılmıştır. Her öğrenciye ve her atölye yürütücüsüne birer soru kartı verilmiş ve tüm katılımcılar ortada toplanmıştır. Herkes birisi ile eşleşerek karşısındakine elindeki soruyu sormuş ve iki taraf da sorularını sorup, cevaplarını tartıştıktan sonra soru kartları çiftler arasında takas edilerek başka birisiyle eşleşip onunla tartışmaya gidilmiştir. Öğrencilerin ellerindeki soru kartları "Sence neyi korumalıyız?", "Sence hangisi kültürel miras olabilir?", "Geçmişte bir dönemde yaşamak isteseydin hangi dönemde ve nerede yaşamak isterdin?", "Sana göre neyi korumamıza gerek yok?", "Sence hangi değerler somut olmayan kültürel miras kategorisine girer, onları korumalı mıyız?", "Bildığın tarihi bir yapı var mı, varsa bu yapıyı neden korumalıyız?" gibi eğitimin temel hedeflerine dair sorulardan oluşturulmuştur. Bu kartlar öğrenciler arasında ve eğitimci-öğrenci arasında 20 dakika boyunca takas edilmiş ve fikir paylaşımı yapılmıştır. Bu sayede somut ve somut olmayan kültürel mirasın ne ifade ettiğinin anlatılmasının yanısıra, korumanın gerekliliği üzerine öğrenciyi düşündürmek ve mirasın bir aktarıcısı olduğunu ona hatırlatmak hedeflenmiştir.

Şekil 1. Tanışma ve Tartışma Oyunu

İkinci bir yaklaşım olarak, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki hiyerarşinin kırılması için öğrencilerin nerede, nasıl davranılacağına dair kuralları kendilerinin oluşturması istenmiştir. Öğrencileri dikte edici bir kural sistemine tabi kılmaktansa, kendi aralarında tartışarak etkinlik sırasında nelerin yapılması ve yapılmaması gerektiğini belirlemeleri ve kuralları kendilerinin oluşturmaları önemli görülmüştür. Bu doğrultuda ilk gün bir ‘Karar Ağacı’ hazırlanmış ve öğrenciler yer yer yönlendirilip, yer yer özgür bırakılarak gezi boyunca uyulması gereken kuralları kendileri belirlemiştir. Karar Ağacı’na ‘Müzedeki konuşmamalıyız’, gibi yapılmaması gereken hareketlerin yanısıra, ‘Gezide öğretmenlerimizi takip etmeliyiz’, ‘Merak ettiğimiz soruları sormalıyız’, ‘Açık alanlarda sesli konuşabiliriz’ gibi öneri ve imkan içeren olumlu ifadelerin eklenmesine de dikkat edilerek daha keyifli ve açık bir öğrenme ortamı yaratılmaya çalışılmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Öğrenciler tarafından oluşturulan karar ağacı

Öğrencilerin kültürel mirasa ve bu mirasın korunmasının önemine dair yaptıkları tartışmalarla birlikte; aktif katılımcılar olarak sürece ilişkin kurallar ve öneriler geliştirmelerinin öğrenme arzularını arttırdığı fark edilmiştir. Öğrenciler koruma kavramı üzerine düşünmüş ve sınıf dışı öğrenme mekanlarında ne gibi imkanlarının ve sınırlarının olduğunu tartışmışlardır.

Dinamik Öğrenme Ortamları Oluşturmak

Eğitim kapsamında Antalya'nın tarihi kent merkezi olan Kaleiçi'ne, Suna İnan Kıracı Kaleiçi Müzesi'ne, Antalya Arkeoloji Müzesi'ne ve Antalya Etnografya Müzesi'ne rehberli geziler düzenlenmiştir. Kent gezisi, kentin tarihi ve yapıları hakkında bilgi vermenin yanında, öğrencilerin yaşadıkları kentle bağ kurabilmeleri ve onu korumaya yönelik davranışlar edinmelerini sağlamak

açısından da önemli görülmektedir. Kaleiçi'ne yapılan gezi sırasında öğrencilerin onlara verilen haritalardan gezinin rotasını ve duraklarını takip etmeleri beklenerek, kente dair mekansal algıları geliştirilmeye çalışılmıştır (Şekil 3). Kent tarihi ve yapıları, özgün nitelikleri ve onu korumaya değer kılan şeylerin ne olduğu konuları vurgulanarak anlatılmış, öğrencilerin gezilen yapıları özümsemeleri ve 'koruma' konusunu neden - sonuç ilişkisi kurarak ele almaları açısından bu yaklaşım önemli görülmüştür.

Şekil 3. Antalya Kaleiçi gezisi ve rota takibi

Yapılan müze gezilerinde müzeler yalnızca eserlerin gözlemlendiği pasif ziyaret alanları olmaktan çıkarılarak, öğrencilerin oradaki eserler ve objelerle iletişim kurabileceği şekilde deneyimletilmeye çalışılmıştır. Gezi boyunca öğrencilerle ilgilenen rehberler müzelerdeki eserleri etkili ve yaratıcı şekilde hikayeleştirmiş, bu hikayelerin geçmişte nasıl bir yaşam sürdürüldüğünün öğrenciler tarafından özümsemesini kolaylaştırdığı görülmüştür. Arkeoloji Müzesi'nde "Betimlenen Heykeli Bulma" ve "Heykel Canlandırma" oyunu (Şekil 4), Suna İnan Kırış Kaleiçi Müzesi'nde ise "Sokak Satıcıları'nı Canlandırma" oyunu oynanmıştır. Bu oyunlar sayesinde müzelerin öğrenciler için daha dinamik ve keyifli bir öğrenme ortamına dönüştüğü gözlemlenmiştir.

Şekil 4. Antalya Arkeoloji Müzesi Gezisi ve Heykel Canlandırma Oyunu

Şekil 5. Suna & İnan Kırac Kaleiçi Müzesi gezisi ve sonrasında oynanan hatırlama oyunları

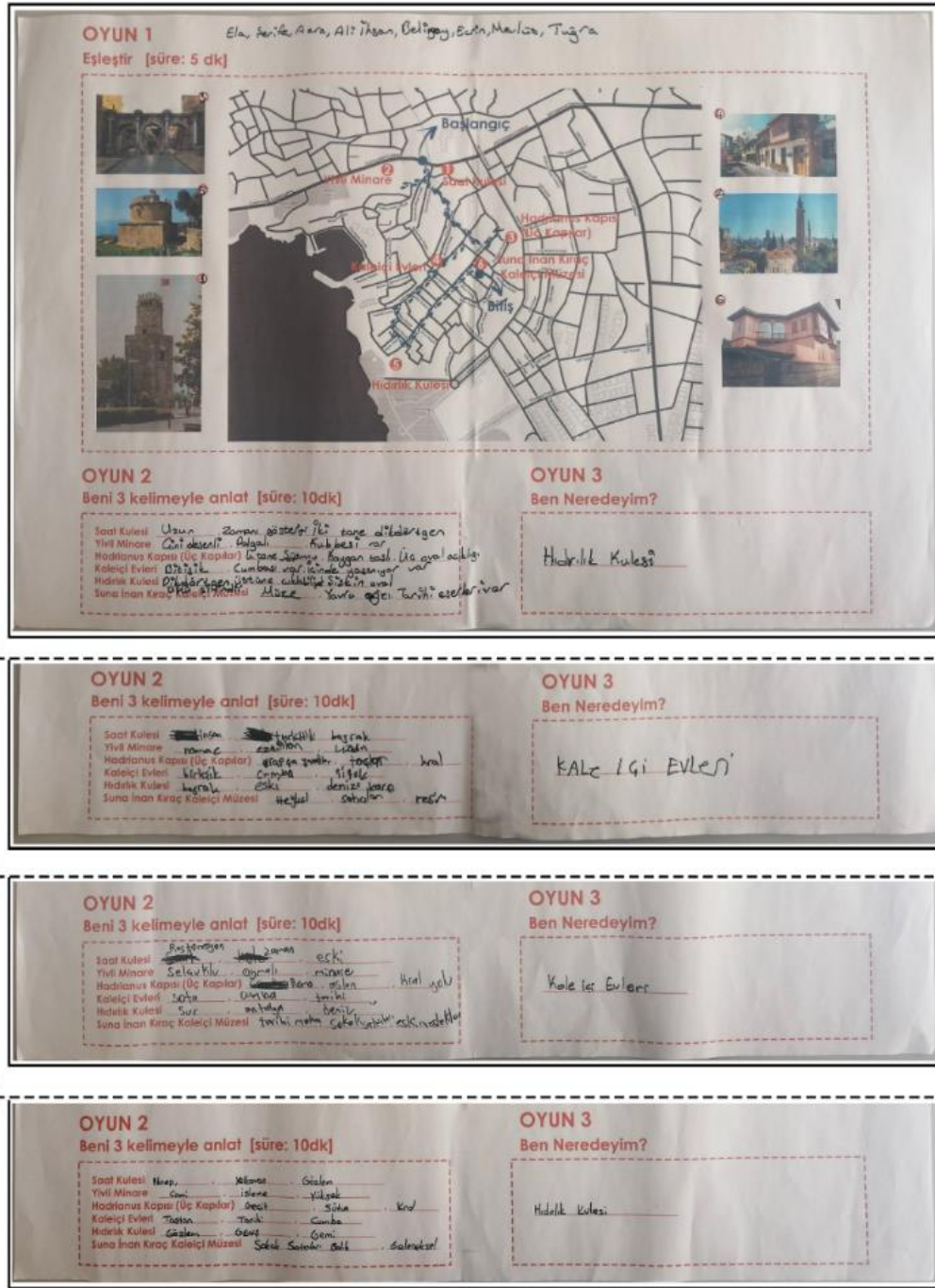
Etkinliğin üçüncü gününde gidilen Antalya Etnografya Müzesi'nde öğrencilerin müzede gördükleri nesnelere kendi yaşamlarıyla özdeşleştirebildikleri gözlemlenmiştir. Pek çok öğrenci müzede bulunan fincan takımları ve halıların kendi evlerinde de olduğunu belirtmiş, “Bizim evimiz de aslında müze gibiymiş” gibi söylemlerde bulunmuşlardır. Bu söylemler doğrultusunda öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılan nesnelere kültürel değerini kavramalarının ve onu korumaya yönelik davranışlar edinmelerinin kolaylaşacağı düşünülmektedir. Gezilerin sonunda Antalya Arkeoloji Müzesi ve Antalya Etnografya Müzesi'ni karşılaştırmaları beklendiğinde öğrenciler Etnografya Müzesi'nin daha eski bir yapı olduğunu ve kendi akrabalarının yaşadıkları evlere benzediklerini, Arkeoloji Müzesi'nin ise daha büyük olduğunu ve akıllarındaki ‘müze’ imgesine daha yakın bir yapıda olduğunu belirtmişlerdir (Şekil 5).

Bellek Oyunları

Öğrencilerin keşfettikleri, öğrendikleri ve deneyimledikleri bilgilerin yapılandırılmasına katkı sağlamak için eğitim süreci boyunca yapılan geziler üzerinden çeşitli oyunlar kurgulanmıştır. İlk oyun olan ‘Ben neredeyim?’ oyunu Kaleiçi gezisine odaklanmıştır. Oyunun ilk iki aşamasında öğrenciler gruplara ayrılmış, tarihi yapıların haritadaki yerini bulmuş ve üzerinde uzlaştıkları üç kelime ile onu anlatmıştır. Üçüncü aşamasında ise her grup gezi rotasında konumlanan bir yer seçmiş, karşı takımın cevabı evet-hayır olan sorular sorarak seçilen yeri harita üzerinden bulmaya çalışmıştır. Oyun oynanırken öğrenciler sürekli yeni öğrendikleri kelimeleri kullanmış -‘Yanımda cumbalı bir ev var mı?’, ‘Yivleri görüyor muyum?’, veya ‘Bir avlunun içinde miyim?’ gibi soruları sıklıkla birbirlerine sormuştur (Şekil 6 ve Şekil 7).

Şekil 6. Eşleştirme, Anlatma ve ‘Ben Neredeyim’ Oyunu

Şekil 7. Eşleştirme, Anlatma ve 'Ben Neredeyim' Oyun Kağıtları

İkinci oyun 'Bilişsel Haritalama Oyunu'dur ve öğrencilerin müzede ve kentte ilgilerini çeken şeylerin tek bir büyük kağıt üzerine haritalanması şeklinde oynanmıştır. Öğrenciler 6-8 kişilik grup olarak A0 boyutunda bir kağıda müzede ve kentte deneyimledikleri şeylerin resimlerini çizmiştir. Haritalamalar ekip üretimi olmaktan ziyade, ekip içinde çizilecek şeylerin tartışılıp, bireysel olarak çizilmesi şeklinde ilerlemiştir (Şekil 8). Hatırlanmayan ya da emin olunamayan şeylerin ekip arkadaşlarına sorulması istenmiş, kurulan diyaloglarla bilgilerin kalıcılığının artacağına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Şekil 8. Bilişsel Haritalama Oyunu

Etnografya Müzesi'ne ziyaretten sonra düzenlenen üçüncü oyunun amacı, Döşemealtı İlçesinin önemli somut olmayan kültürel miras değerlerinden olan Döşemealtı Halıları'nın renk, motif ve desen özelliklerini tanıtılmasıdır. 'Motiflerden Halı Oluşturma' oyununda, öğrencilerin bir ekip olarak karar alması ve görsel algı becerilerini geliştirmeleri hedeflenmiştir. Öğrenciler 6 kişilik bir ekip olarak uzlaşmaya varıp, halıyı temsil eden bir altlık üzerine seçtikleri motiflerden bir düzenleme oluşturmuş ve düzenledikleri desenlerin içlerini boyamıştır (Şekil 9 ve Şekil 10). Bu oyunun Döşemealtı halılarının temel özelliklerini tanımanın yanında, öğrencilere ekip içinde tartışma, ortak karar alma, özgün ve yaratıcı ürünler tasarlama gibi konularda da katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Şekil 9. Motiflerden Halı Oluşturma Oyunu

Şekil 10. 'Motiflerden Halı Oluşturma' Oyununda üretilen halılar

Etkinlikler Sürecinde Gerçekleştirilen Anketlerin Analizleri

Üç gün süren etkinliklerden sonra, öğrencilere değerlendirme anketleri yapılmıştır. 11-12 yaş grubu öğrencilere yapıldığı için yüz yüze ve yazılı olarak yapılan anketler (Read, 2008), ÇEKÜL Bilgi Ağacı tarafından daha önce kullanılan formlar üzerinden yeniden düzenlenerek hazırlanmıştır. Sorular öğrencilerin anlayacağı ve cevap verebilecekleri şekilde basit tutulmuş (Read, 2008) ve öğrencilerin isimsiz olarak yanıtlamaları istenmiştir. Anket, 3'lü likert ölçeğindeki 'evet/ hayır/ kısmen' sorularının ve açık uçlu soruların yer aldığı iki bölümden oluşmaktadır. Buradaki amaç, öğrencilerin 'evet/ hayır/ kısmen' sorularında verecekleri cevapları derinleştirmek ve iki bölümdeki cevapların birbirlerini destekleyip desteklemediklerini araştırmaktır.

Yapılan etkinliklere dair soruların yer aldığı anketlerde öğrencilere; birinci gün için 11, ikinci gün için 6, üçüncü gün için 5 ve genel değerlendirme için 7 adet 3'lü likert ölçeğinde soru yöneltilmiştir. Açık uçlu sorularda ise her bir eğitim günü için 5'er soru sorulmuş ve öğrencilerin beğendikleri, hafızalarında kalan konular, görüş ve önerilerini içeren geri dönüşler yapmaları istenmiştir.

Tablo 1. Üç gün süren etkinliğe katılan öğrencilerin sayısı

	1. Gün (19.04.2022)	2. Gün (13.05.2022)	3. Gün (14.05.2022)
5. Sınıf öğrenci sayısı	17	17	14
6. Sınıf öğrenci sayısı	17	15	12
Toplam öğrenci sayısı	34	32	26

Analiz Yöntemi

Öğrencilere yöneltilen, nicel bir ölçme yöntemi olan 3'lü likert ölçeğindeki sorular frekans değerlendirme yöntemi ile, açık uçlu sorular ise nitel bir analiz yöntemi olan içerik çözümleme yöntemiyle analiz edilmiştir. 5. ve 6. sınıf öğrencilerine aynı sorular sorularak cevapların yüzdeleri karşılaştırılmıştır.

Frekans 'bir değer'in gözlenme sıklığı, tekrar sayısı' anlamına gelmektedir. Frekans tablosu ise, hangi ölçümlerin gözlendiğini, bunların her birinin tekrar sayısını ve kaç birey tarafından cevaplandığını göstermektedir (Tavşancıl, 2019). Öğrencilere yöneltilen 3'lü likert ölçeğindeki soruların analizinde en net verinin elde edilmesi için frekans değerlendirme yönteminin kullanılabilceği düşünülmüş ve SPSS programıyla analiz kontrolü sağlanmıştır. Bundan dolayı öğrencilerin sorulara verdiği 'evet', 'kısmen' ve 'hayır' cevapları sıklık sayılarına göre tablolarda verilmiştir.

Nitel bir analiz olan içerik çözümlemesi ise yazılı materyallerin sistematik olarak analiz edildiği ve araştırma kapsamında belirli kriterlere göre gruplandırıldığı bir yöntem olarak tanımlanabilir (Dinçer, 2018). Açık uçlu soruların yorumlanması ve değerlendirilmesi konusunda uygun olduğu düşünülen bu teknikle öğrencilerin verdiği yanıtlar temalar ve kodlar oluşturularak analiz edilmiştir.

Bulgular

Öğrencilere, eğitimin doğal ve kentsel miras konulu birinci gününde yapılan sunumlar, ısınma oyunları ve atölye etkinlikleriyle, Kaleiçi ve Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi'nde yapılan gezilere dair sorular yöneltilmiştir.

Her iki sınıfın öğrencileri, yöneltilen sorulara çoğunlukla olumlu yanıt vermiştir. Öğrenciler geziler öncesinde yapılan sunumları ve izletilen videoları olumlu bulmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Etkinliğin birinci gününe dair öğrencilere yöneltilen ‘evet/ hayır/ kısmen’ sorularının analizi

Soru	Soru İçeriği	5. Sınıf (17 öğrenci)								6. Sınıf (17 öğrenci)							
		Katılımcı Sayısı		Evet		Kısmen		Hayır		Katılımcı Sayısı		Evet		Kısmen		Hayır	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1	Antalya Bilim Üniversitesi Mimarlık Bölümü tarafından yapılan 'Doğal Yaşam ve Coğrafi Özellikler' ve 'Tarihi Evler, Tarihi Kentler' başlıklı sunumlar eğitici ve öğreticiydi.	17	100%	0	0%	0	0%	17	100%	0	0%	0	0%	0	0%		
2	Üniversitedeki eğitim mekanı, yaptığımız atölye ve faaliyetler için uygundu.	17	76%	4	24%	0	0%	17	71%	2	12%	0	0%	0	0%		
3	Eğitmenlerimiz güler yüzlü, sabırlı ve anlayışlıydı.	17	94%	1	6%	0	0%	17	100%	0	0%	0	0%	0	0%		
4	Karar Ağacı etkinliğinde, eğitim boyunca uyacağımız kuralları beraber koymak kendimi daha aktif hissettirdi.	17	76%	3	18%	0	0%	17	76%	3	18%	1	6%	0	0%		
5	Tanışma, ısınma ve kaynaşma oyunlarını sevdim.	17	76%	3	18%	1	6%	17	82%	3	18%	0	0%	0	0%		
6	Ekolojiyle ilgili izlediğimiz kısa videolar ilgi çekiciydi ve yeni bilgiler öğrenmemi sağladı.	17	94%	1	6%	0	0%	17	88%	2	12%	0	0%	0	0%		
7	Kaleiçi gezisi sayesinde kentim hakkında yeni bilgiler öğrendim. Gezi sırasında geleneksel yapıları ve anıt eserleri tanıdım.	17	94%	1	6%	0	0%	17	94%	1	6%	0	0%	0	0%		
8	Kaleiçi'nin tarihi yapıları hakkında örnekler verebilirim.	17	59%	5	29%	2	12%	17	35%	8	47%	3	18%	0	0%		
9	Suna-İnan Kırâç Müzesi'nde eğlenceli ve öğretici vakit geçirdim.	17	88%	2	12%	0	0%	17	82%	3	18%	0	0%	0	0%		
10	Suna-İnan Kırâç Müzesi'nde sokak satıcıları sergisinde eserler anlatılırken seslerle desteklenmesi öğretici oldu.	17	71%	4	24%	1	6%	17	100%	0	0%	0	0%	0	0%		
11	Suna-İnan Kırâç Müzesi'nde tarihi evlerin iç mekan düzenlemeleri ilgimi çekti.	17	71%	5	29%	0	0%	17	82%	2	12%	1	6%	0	0%		

Öğrencilerden alınan geri dönüşler doğrultusunda üç soru öne çıkmaktadır:

Öğrenciler Kaleiçi gezisi sırasında, kentleriyle ilgili yeni bilgiler öğrenip kentlerini tanıdıklarını belirtirken; tarihi yapılara örnek verebileceklerine dair soruya 5. sınıf öğrencilerinin %59'u (10 öğrenci), 6. sınıf öğrencilerinin %35'i (6 öğrenci) olumlu yanıt vermiştir. 5. sınıfların %29'u (5 öğrenci), 6. sınıf öğrencilerinin %47'si (8 öğrenci) kısmen cevabını verirken, 5. sınıfların %12'si (2 öğrenci), 6. sınıfların %18'si (3 öğrenci) olumsuz yanıt vermiştir. Bu soruyla bağlantılı olan açık uçlu soruya ise bütün öğrencilerin yanıt verebildiği görülmüştür. Bu durum öğrencilerin bilgilerinden tam emin olamadıklarını, fakat açık uçlu soruda kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini göstermektedir.

Suna-İnan Kırâç Müzesi'nde müze eğitimcileriyle birlikte oyunların da dahil edildiği sokak satıcıları sergisi seslerle desteklenerek öğrencilere gezdirilmiştir. 5. sınıf öğrencilerinin %71'i (12 öğrenci) seslerle yapılan bu anlatımın öğretici olduğunu belirtirken, %24'ü (4 öğrenci) kısmen yanıtını vermiş, 1 öğrenci de olumsuz yanıt vermiştir. 6. sınıf öğrencilerinin ise tamamı bu soruya olumlu yanıt vermiştir. Aynı şekilde açık uçlu sorularda müzeye dair soruya 5. sınıftan 8 öğrenci seslerle ve oyunlarla anlatılan sokak satıcıları sergisini beğendiklerini söylerken, 6. sınıftan 14 öğrenci aynı yanıt vermiştir. Bu durum, aktif katılımın sağlanarak, duyarlarla desteklenen etkinlikleri 6. sınıf öğrencilerinin daha fazla öğretici bulduğunu ve akıllarında kaldığını göstermektedir.

Benzer bir şekilde müzede tarihi evlerin iç mekan düzenlemelerinin yer aldığı bölüm, 5. sınıfların %71'inin (12 öğrenci) ilgisini çekerken, bu sınıfın %29'u (5 öğrenci) kısmen yanıtını vermiştir. 6. sınıfların ise %82'si (14 öğrenci) olumlu yanıt verirken, %12'si (2 öğrenci) kısmen, 1 öğrenci ise olumsuz yanıt vermiştir. Bu durum, 6. sınıf öğrencilerinin 5. Sınıf öğrencilerine göre eski gündelik yaşamı anlatan konularla daha fazla ilgili olduklarını göstermektedir.

Tablo 3. Etkinliğin birinci gününe dair öğrencilere yöneltilen açık uçlu soruların analizi³

1. Gün Açık Uçlu Sorular ve Cevapları		5. Sınıf	6. Sınıf
		Sayı (f)	Sayı (f)
14	Eğitim sırasında en çok neyi/neleri beğendin?		
Etkinlikler			
1.A1	Tanışma, ısınma ve kaynaşma oyunları	5	7
1.A2	Ekoloji videoları		1
1.A3	Karar Ağacı	1	2
Yerler			
1.A4	Suna-İnan Kıraç Müzesi	5	6
1.A5	Antalya Kaleiçi ve Üçkapılar	6	5
1.A6	Yivli Minare		2
1.A7	Hıdırlık Kulesi		2
15	Eğitimde en az ilgini çeken konu, yer neresiydi?		
Etkinlikler			
1.B1	Tanışma oyunları		2
1.B2	Ekoloji filmi	1	1
1.B3	Karar Ağacı	1	
Yerler			
1.B4	Saat Kulesi	2	8
1.B5	Eski sokak satıcıları ve heykelleri sergisi (Suna-İnan Kıraç Müzesi)	1	1
1.B6	Yivli Minare		1
1.B7	En az ilgimi çeken yer yok	5	2
16	Kaleiçi gezisi deneyimini bizimle paylaşır mısın? Aklında kalan yerleri/yapıları örnek verebilir misin?		
1.C1	Yivli minare	8	14
1.C2	Üçkapılar	7	10
1.C3	Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi	4	9
1.C4	Saat Kulesi	5	6
1.C5	Hıdırlık Kulesi	2	3
1.C6	Kaleiçi tarihi yerleşimi	4	2
17	Suna- İnan Kıraç Müzesi’nde en çok hangi sergiyi beğendin, neden? Bizimle müze deneyimini paylaşır mısın?		
1.D1	Sokak satıcıları sergisi, sesleri ve oynadığımız oyun	8	14
1.D2	Geçmiş zamanda balık ve balıkçılık sergisi	3	2
1.D3	Müzedeki eski Antalya videosu		1
1.D4	Evlerin iç mekan düzenlemeleri	1	
18	Varsa başka görüş ve önerilerini bizimle paylaşır mısın?		
1.E1	Çok güzel bir geziydi, etkinliklerin hepsi ilgimi çekti	12	5
1.E2	Gezi önerileri	2	6
1.E3	Atölye önerileri	1	
1.E4	Herhangi bir görüş ve önerim yok		6

Eğitimin birinci gününe dair açık uçlu sorular, öğrencilerin verdiği benzer içerikli yanıtlar başlıklara ayrılarak tablo 3’te verilmiştir. Öğrenciler etkinliklerde en çok atölyede gerçekleştirilen ‘tanışma, ısınma ve kaynaşma oyunlarını’ (1.A1), gezilen yerlerde ise Kaleiçi’ni (1.A5) ve Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi’ni (1.A4) beğendiklerini belirtmişlerdir.

³ Öğrenciler tarafından verilen benzer içerikli yanıtlar aynı başlıklar altında toplanmıştır.

Kaleiçi gezisinde öğrencilerin en çok aklında kalan yerler Yivli minare (1.C1), Üçkapılar (1.C2), Suna-İnan Kırış Müzesi (1.C3) ve Saat Kulesi (1.C4) olurken, 16. soruda yer alan Kaleiçi gezisine dair deneyimlerini 6. sınıf öğrencileri aşağıdaki gibi paylaşmıştır:

Ö1 (6. Sınıf): “Kaleiçi gezisi bana çok şey kattı. Yaşadığım yerin geçmişini öğrendim.”

Ö2 (6. Sınıf): “Kaleiçi gezisinde tarihi yerleri gördük ve onlar hakkında bilgiler edindik. Bence çok güzel bir geziydi.”

Ö3 (6. Sınıf): “Kaleiçi gezimizde gittiğimiz yerleri çok heyecanla ve ilgiyle gezdim.”

Suna-İnan Kırış Kaleiçi Müzesi deneyimine dair yöneltilen 17. soruya öğrencilerin yorumları aşağıda yer almaktadır:

Ö4 (5. Sınıf): “Suna-İnan Kırış müzesinde hem eğlendim, hem öğrendim ve orası çok ilgimi çekti.”

Ö5 (5. Sınıf): “Evlerin iç mekanı çok güzel ve gerçekçiydi.” (1.D4)

Ö6 (6. Sınıf): “Sokak satıcıları sergisi bize geçmişte olan bir kültürü anlatıyor. Eskiden insanların nasıl kazanç sağladığını anlatıyor.” (1.D1)

Etkinliğin ilk gününe dair öğrencilere yöneltilen görüş ve öneri bölümünde verilen yanıtlar atölye ve gezi önerileri olarak ayrılmıştır. Genel olarak yerinde deneyimlemenin daha fazla ve uzun süreli olmasını isteyen öğrencilerin gezilere dair bazı önerileri aşağıda yer almaktadır (1.E2):

Ö5 (5. Sınıf): “Saat kulesi restorasyonda olduğu için bir daha gidilebilir.”

Ö7 (6. Sınıf): “Arkeolojik kazı yapan kişilerin yanına kadar inip onların buldukları şeyleri görmemizi isterdim.”

Ö8 (6. Sınıf): “Gezide bazı yerlerde mola verilebilirdi. Birden fazla oyun olabilirdi.”

Öğrencilerin atölyelere dair önerileri aşağıda yer almaktadır (1.E3):

Ö9 (5. Sınıf): “Sadece atölyenin biraz daha uzun olmasını isterdim.”

Tablo 4. Etkinliğin ikinci gününe dair öğrencilere yöneltilen ‘evet/hayır/kısmen’ yanıtı soruların analizi

Sorular	5. Sınıf (17 öğrenci)							6. Sınıf (15 öğrenci)						
	Katılımcı Sayısı	Evet		Kısmen		Hayır		Katılımcı Sayısı	Evet		Kısmen		Hayır	
		Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde		Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde
1 Antalya Arkeoloji Müzesi bahçesinde oynadığımız ısınma oyununu sevdim.	17	17	100%	0	0%	0	0%	15	14	93%	1	7%	0	0%
2 Antalya Arkeoloji Müzesi ve yapılan anlatım ilgi çekiciydi.	17	17	100%	0	0%	0	0%	15	14	93%	1	7%	0	0%
3 Gezi sonrası arkeolojik eserlere olan ilğim arttı.	17	15	88%	2	12%	0	0%	15	6	40%	8	53%	1	7%
4 Antalya Bilim Üniversitesi'nde yapılan resim atölyesi eğlenceliydi.	17	16	94%	1	6%	0	0%	15	15	100%	0	0%	0	0%
5 Atölyede arkadaşlarımla grup olarak çalışmaktan hoşlandım.	17	15	88%	2	12%	0	0%	15	14	93%	1	7%	0	0%
6 Atölyede yaptığımız resim atölyesi Kaleiçi gezisinde öğrendiklerimi hatırlamama yardımcı oldu.	17	14	82%	3	18%	0	0%	15	15	100%	0	0%	0	0%

Eğitimin arkeolojik miras başlıklı ikinci gününe dair, öğrencilerden Antalya Arkeoloji Müzesi gezisinden önce yapılan hatırlatma oyununun, müzede yapılan anlatımlı gezinin ve sonrasındaki atölye çalışmasının değerlendirmelerini yapmaları istenmiştir. Genel anlamda öğrencilerin büyük çoğunluğu sorulara olumlu yanıt verirken, bir konu öne çıkmaktadır. Gezi sonrası arkeolojik eserlere olan ilginin artmasına yönelik soruya 5. sınıf öğrencilerinin %88'i (15 öğrenci) olumlu, %12'si (2 öğrenci) ise kısmen yanıtını vermiştir. Bu soruya, 6. sınıf öğrencilerinin %40'ı (6 öğrenci) olumlu yanıt verirken, %53'ü (8 öğrenci) 'kısmen', %7'si (1 öğrenci) 'hayır' yanıtını vermiştir. Burada negatif bir yanıt olmamasına karşın 6. sınıflarda 'kısmen' yanıtının daha fazla olması, öğrencilerin kendi bilinç düzeylerinin henüz farkında olmadıkları ve durumu sorguladıklarını göstermektedir. Açık uçlu sorularda, tüm öğrencilerin müzede beğendikleri alanları örneklerle detaylandırabildiği görülmüştür.

Tablo 5. Etkinliğin ikinci gününe dair öğrencilere yöneltilen açık uçlu soruların analizi⁴

2. Gün Açık Uçlu Sorular ve Cevapları		5. Sınıf	6. Sınıf
		Sayı (f)	Sayı (f)
9 Antalya Arkeoloji Müzesi'nde en çok neyi/neleri beğendin?			
Yerler			
2.A1	Mezarlar ve heykeller	14	14
2.A2	Opsidyenler	1	
2.A3	Taştan kesici aletler		1
2.A4	Minyatür maketler		1
Etkinlikler			
2.A5	Müzedeki anlatımlar (hikayeler)	2	
10 Müzede en az ilgini çeken konu, yer neresiydi?			
Yerler			
2.B1	Boğa kafası	2	
2.B2	Eskiden kullanılan taş aletler ve eşyalar	2	4
2.B4	Kemikler	1	3
2.B5	Lahitler bölümü		1
2.B6	Çocuk bölümü		
Etkinlikler			
2.B3	Taştan heykellerin hikayesi	1	
2.B7	İlgimi çekmeyen konu yok	9	2
11 Müze gezisi deneyimini bizimle paylaşır mısın? Aklında kalan eserlerden örnekler verebilir misin?			
2.C1	Heykeller ve hikayeleri : Afrodit, Büyük İskender, Paris, Atena, Hera, Fosiller, Herakles	12	10
2.C2	Mezarlar (lahitler)	5	9
2.C3	Tabaklar ve vazolar	3	2
2.C4	Kavanoz içindeki iskeletler/kemikler	2	4
2.C5	Kesici taş aletler ve eşyalar		9
2.C6	Roma Dönemi'nden kalan sanat eserleri		1
2.C7	Maketler		1
12 Antalya Bilim Üniversitesi atölyesinde yapılan resim etkinliği konusunda düşüncelerini paylaşır mısın?			
2.D1	Çok güzeldi. Arkadaşlarımızla resim çizdik ve eğlendik.	15	12
13 Varsa başka görüş ve önerilerini bizimle paylaşır mısın?			
2.E1	Herhangi bir görüş ve önerim yok.	5	6
2.E2	Etkinlik önerileri	3	1
2.E3	Gezi önerileri		1

⁴ Öğrenciler tarafından verilen benzer içerikli yanıtlar aynı başlıklar altında toplanmıştır.

Öğrencilere müzede nereleri beğendiklerinin sorulduğu 9. soruda öğrencilerin büyük çoğunluğu heykelleri ve mezarları (2.A1) beğendiklerini söylemiştir. Müzeye ziyaretlerinden akıllarında kalan eserlerden örnek vermelerinin istendiği 11. soruya ise, bu heykellerin ait olduğu tanrı ve tanrıçalara (2.C1) çoğu öğrencinin örnek verebildiği görülmüştür. Öğrenciler hikayelerle anlatımın daha çok akılda kalıcı olduğunu belirtirken, 6. sınıf öğrencilerinin terminolojiye daha çok hakim olduğu görülmektedir. ‘Lahit’, ‘Roma Dönemi’nden kalma sanat eserleri’, ‘seramik’ gibi kavramları akıllarında tutabilmiş ve uygun yerlerde cevaplarında kullanabilmişlerdir. Aynı zamanda müzedeki eserlere örnek verirken ‘kesici taş alet ve eşya’, ‘maketler’ gibi çeşitli bölümlerden de bahsetmişlerdir.

Müze gezisi deneyimlerinin sorulduğu 11. Soruya, 6. sınıf öğrencileri aşağıdaki cevapları vermiştir:

Ö10 (6. Sınıf): “Eskiden insanların neleri kullandığını öğrendim.”

Ö11 (6. Sınıf): “Gayet güzel bir deneyimdi çok ilgimi çekti. Aklımda kalan eserler gövdesi Amerika’da ayrı bir yerde bulunan heykel, karikatürler, lahitler, eşyalar ve kemikler.”

Atölyede yapılan etkinlikten tüm öğrenciler mutlu olurken, 6. sınıf öğrencileri grup halinde çalışmaktan daha fazla memnun olmuştur. Öğrencilerin 12. soruya yorumları aşağıda yer almaktadır:

Ö12 (5. Sınıf): “Bence el becerilerimizin gelişmesi anlamında çok güzeldi.”

Ö13 (6. Sınıf): “Bence resimler bizim hayal gücümüzü geliştirdi.”

Ö10 (6. Sınıf): “Birlik ve beraberlik içinde çalışarak ortaya çok güzel bir eser çıkardık.”

Etkinliğin ikinci gününe dair öğrencilere yöneltilen 13. sorudaki görüş ve öneri bölümünde verilen yanıtlar, gezi ve etkinlik önerileri olarak başlıklara ayrılmıştır. Etkinliklere dair bazı öneriler aşağıda yer almaktadır (2.E2):

Ö14 (5. Sınıf): “Daha farklı etkinlikler de yapılabilirdi. Deniz, kitap okuma, piknik vb.”

Ö15 (6. Sınıf): “Çamur veya oyun hamurundan etkinlik yapılabilir.”

Gezilere dair öneri aşağıda yer almaktadır (2.E3):

Ö16 (6. Sınıf): “Biraz daha vaktimiz olsa, daha çok gezebilirdik.”

Tablo 6. Etkinliğin üçüncü gününe dair öğrencilere yöneltilen ‘evet/hayır/kısmen’ yanıtı soruların analizi

Sorular	5. Sınıf (14 öğrenci)						6. Sınıf (12 öğrenci)							
	Katılımcı Sayısı	Evet		Kısmen		Hayır		Katılımcı Sayısı	Evet		Kısmen		Hayır	
		Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde		Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde
1 Antalya Etnoğrafya Müzesi ve yapılan anlatım ilgi çekiciydi.	14	14	100%	0	0%	0	0%	12	10	83%	2	17%	0	0%
2 Etnoğrafya Müzesi'nde gördüklerimi kendi yaşantımla ilişkilendirebildim.	14	13	93%	1	7%	0	0%	12	9	75%	3	25%	0	0%
3 Antalya Bilim Üniversitesi'nde yapılan atölye çalışması eğlenceli ve öğreticiydi.	14	14	100%	0	0%	0	0%	12	10	83%	2	17%	0	0%
4 Döşemealtı halısının kültürümüzün önemli bir parçası olduğunu öğrendim.	14	14	100%	0	0%	0	0%	12	12	100%	0	0%	0	0%
5 Etkinlik boyunca fikirlerimi rahatlıkla paylaşabildim ve merak ettiklerimi eğitmenlere sorabildim.	14	12	86%	2	14%	0	0%	12	11	92%	1	8%	0	0%

Öğrencilere, somut olmayan kültürel miras konulu eğitimin üçüncü gününde gerçekleştirilen Antalya Etnografya Müzesi gezisi ve sonrasındaki atölye çalışmasına dair sorular yöneltilmiştir. Bu bölümde, öğrencilere yöneltilen iki soru öne çıkmaktadır:

“Etnografya Müzesi’nde gördüklerimi kendi yaşantımla ilişkilendirebildim.” sorusuna 5. sınıfların %93’ü (13 öğrenci), 6. sınıfların ise %75’i (9 öğrenci) olumlu yanıt, 5. sınıfların %7’si (1 öğrenci), 6. sınıfların ise %25’i (3 öğrenci) kısmen yanıtını vermiştir. Aynı zamanda gezi sonrasında yapılan konuşmalarda öğrenciler, orada gördükleri ürünlerden kendi evlerinde de olduğundan bahsetmişlerdir. Fakat açık uçlu sorularda derinleştirilen konuya dair öğrencilerin çoğunlukla ‘ilişkisi yok’ (3.C2) yanıtını verdikleri görülmektedir.

5. sınıf öğrencilerinin %86’sı (12 öğrenci) ve 6. sınıf öğrencilerinin %92’si (11 öğrenci) etkinlik boyunca fikirlerini rahatlıkla paylaşmış, öğretmenlere merak ettiklerini sorabildiklerini belirtirken, 5. sınıfların %14’ü (2 öğrenci) ve 6. sınıfların %8’i (1 öğrenci) kısmen yanıtını vermiştir. Sözlü görüşmelerde bu durumun sebebinin katılımcı sayısının fazla ve programın yoğun olmasından kaynaklandığına yönelik geri bildirim alınırken, 6. sınıf öğrencilerinin eğitimcilerle daha rahat iletişim kurabildiği görülmüştür.

Tablo 7. Etkinliğin üçüncü gününe dair öğrencilere yöneltilen açık uçlu soruların analizi⁵

3. Gün Açık Uçlu Sorular ve Cevapları		5. Sınıf	6. Sınıf
		Sayı (f)	Sayı (f)
6 Antalya Etnografya Müzesi’nde en çok neyi/neleri beğendin?			
3.A1	Döşemealtı halıları	4	5
3.A2	Yöresel kıyafetler	3	2
3.A3	Eski silahlar/tüfekler/toplar	3	4
3.A4	Yöresel eşyalar, eski fincanlar ve eşyalar	2	3
7 Müzede en az ilgini çeken konu, yer neresiydi?			
Yerler			
3.B1	Halı kültürü	2	1
3.B2	Yöresel kıyafetler	1	1
3.B3	Silah ve kılıçlar	1	4
3.B4	Eski evlerin kilitleri		1
Konu			
3.B5	İlgimi çekmeyen bir konu yoktu.	7	
3.B6	Çoğu konu ilgimi çekmedi.		1
8 Müze gezisi deneyimini bizimle paylaşır mısın? Müzede gördüklerin ve kendi yaşamın arasında nasıl bir ilişki vardı?			
Yerler			
3.C1	Silahlar, halılar, takılar, kıyafetler		2
Deneyim			
3.C2	Pek ilişkisi yok	4	3
3.C3	Bazıları ürünler bizde de var	2	2
3.C4	Teknoloji değişimi var	1	
9 Antalya Bilim Üniversitesi atölyesinde yapılan çalışma konusunda düşüncelerini paylaşır mısın?			
3.D1	Çok güzel, ilgi çekici ve eğlenceli bir etkinlik	12	11
10 Varsa başka görüş ve önerilerini bizimle paylaşır mısın?			
3.E1	Başka görüş ve önerim yok	14	11
3.E2	Atölye önerileri		2

⁵ Öğrenciler tarafından verilen benzer içerikli yanıtlar aynı başlıklar altında toplanmıştır.

Müzedeki gördükleri ve kendi yaşamları arasındaki ilişkiye dair bilgilerin yer aldığı 8. soruya öğrencilerin bir kısmı ‘pek ilişkisi yok’ (3.C2) derken, diğer öğrencilerden aşağıdaki yanıtlar alınmıştır:

Ö17 (5. Sınıf): “Müzedeki lambanın aynısı bizim evde de vardı.” (3.C3)

Ö18 (6. Sınıf): “Kına kıyafetleri (bindallılar) bizimkilere benziyordu.” (3.C3)

Ö19 (5. Sınıf): “Teknoloji değişimi vardı. Kıyafet değişimi ve silah değişimi var.” (3.C4)

Gezi sonrası atölye çalışmasını 5. sınıfların tamamı (14 öğrenci), 6. sınıfların da %83’ü (10 öğrenci) eğitici ve öğretici bulmuştur. Açık uçlu sorularda da öğrencilerin etkinliği çok eğlendirici ve öğretici bulunduğu görülmüştür. Öğrencilerin atölye çalışmasına dair görüş ve önerilerinin yer aldığı 10. soruya yanıtlar aşağıda yer almaktadır (3.E2):

Ö20 (5. Sınıf): “Bence çok güzeldi, resimler çizdik, halı boyadık, çok güzel bir duyguydu.”

Ö21 (6. Sınıf): “Güzeldi buna benzer etkinlikler yapılmaya devam etse sevinirim.”

Ö22 (6. Sınıf): “Biraz daha vaktimiz olabilirdi.”

Tablo 8. Eğitimin geneliyle ilgili öğrencilere yöneltilen ‘evet/hayır/kısmen’ yanıtı soruların analizi

Sorular	5. Sınıf (14 öğrenci)								6. Sınıf (12 öğrenci)							
	Katılımcı Sayısı	Evet		Kısmen		Hayır		Katılımcı Sayısı	Evet		Kısmen		Hayır			
		Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde		Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde	Sayı (f)	Yüzde		
1 3 gün süren eğitim boyunca öğrendiğim bilgileri ailem ve arkadaşlarımla paylaşmayı isterim.	14	13	93%	1	7%	0	0%	12	12	100%	0	0%	0	0%		
2 Bu eğitimler sayesinde kültürel miras konusundaki farkındahım arttı.	14	14	100%	0	0%	0	0%	12	11	92%	1	8%	0	0%		
3 Kültürel miras eğitimlerine tekrar katılmak isterim.	14	14	100%	0	0%	0	0%	12	12	100%	0	0%	0	0%		
4 Eğitimlerde yapılan atölyeler sayesinde gezilerde öğrendiğim bilgileri pekiştirdim.	14	13	93%	1	7%	0	0%	12	11	92%	1	8%	0	0%		
5 Kültürel miras öğelerini yerinde görmek bu konuya olan ilgimi artırdı.	14	13	93%	1	7%	0	0%	12	9	75%	3	25%	0	0%		
6 Doğal, kentsel ve arkeolojik mirasımızı korumanın önemini anladım.	14	14	100%	0	0%	0	0%	12	12	100%	0	0%	0	0%		
7 Kentimde bulunan miras alanlarını yeniden gezmek isterim.	14	14	100%	0	0%	0	0%	12	12	100%	0	0%	0	0%		

Eğitim geneline dair öğrencilere yapılan ve sadece ‘evet/hayır/kısmen’ sorularının yer aldığı ankette ise tüm eğitim değerlendirilmiştir. 5. sınıf öğrencilerinin %93’ü (13 öğrenci), 6. sınıfların ise tamamı eğitim boyunca öğrendiklerini aileleri ve arkadaşlarıyla paylaşmak istediklerini belirtmiştir. 5. sınıfların tamamı, 6. sınıfların ise %92’si (11 öğrenci) eğitimler sayesinde kültürel miras konusunda farkındalıklarının arttığını belirtmiş, 6. sınıflardan 1 kişi ise bu soruya ‘kısmen’ yanıtını vermiştir.

Öğrencilerin tümü bu eğitimlere tekrar katılmak istediklerini, eğitimler sonunda doğal, kentsel ve arkeolojik mirasımızın korunmasının önemini anladıklarını ve kentimizde bulunan miras alanlarını yeniden gezmek istediklerini belirtmişlerdir. 5. sınıfların %93’ü (13 öğrenci), 6. sınıfların ise %92’si (11 öğrenci) geziler sonrasında yapılan atölye çalışmalarının öğrendiklerini pekiştirdiğini belirtmiş, her iki gruptan 1’er öğrenci ise bu soruya ‘kısmen’ yanıtını vermiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Somut ve somut olmayan değerleriyle kültürel mirasın korunarak geleceğe aktarılması insanlığın ortak sorumluluğunda olup, salt yasal kısıtlar ve önermelerle gereken başarıya ulaşamaz. Kültürel mirasın korunması konusunda başarı sağlanması için, toplumu oluşturan bireylerin koruma olgusunu benimsemesini hedefleyen öğrencilere yönelik eğitimlerin düzenlenmesi gerekmektedir.

Günümüzde birçok ülkede çocuk yaşlardan başlayarak kültürel miras, somut ve somut olmayan değerleriyle tanıtılmakta, öğrencilerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve farkındalık kazandırılması için araştırmalar ve çalışmalar yapılmaktadır.

Asatekin (2004) araştırmasında, kültür ve doğa varlıklarının tanımlamalarının, neden ve nasıl korunmasına yönelik bilgilerin üniversite aşamasına, hatta lisansüstü öğretim sürecine bırakılmasının ciddi bir sorun olduğunu, liseden sonra verilen bilginin kimliğin ayrılmaz parçası haline gelmesi için oldukça geç bir zaman olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, anılan araştırmada ilköğretim 2. kademe öğrencilerinde restorasyon/koruma bilincinin olası düzeyinin saptanması için bir program oluşturulmuştur. Araştırmada farklı sosyo-ekonomik gruptan gelen öğrencileri eğiten iki farklı okulda araştırma yapılmasının önemli olduğu düşünülmüş ve O.D.T.Ü. Geliştirme Vakfı Özel Lisesi İlköğretim Okulu 2. kademe ile Karakusunlar Millî Egemenlik İlköğretim Okulu 2. kademe öğrencileri çalışma grubu olarak seçilmiştir. Bu bağlamda her iki okulda izlenen müfredatta yer alan dersler ve okuldaki eğitim dışında uygulanan "Kol-Kulüp Çalışmaları" incelenmiştir. Sonuç olarak, ders kitapları bağlamında bir farklılık ve ayrıcalık görülmemekle birlikte, öğretim dışı faaliyetler açısından özel okullarda kültür varlıklarına daha fazla önem verildiği tespit edilmiştir. O.D.T.Ü. Koleji'nin "Doğa Dostları ve Çevre", "Gezi ve Arkeoloji" ve "Sanat Tarihi ve Müzecilik" kulüpleri tarafından müfredat dışı düzenlenen gezilerle öğrencilerin kültür varlıkları konusunda bilinçlendirildiği tespiti yapılmıştır.

Uçar (2014) ise, "İlköğretim Düzeyinde Kültür Varlığı ve Koruma Konularındaki Eğitiminin Etkinliği ve Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitime Katkısının Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmada, kişilerin tarihi yapı ve alanların korunması konusunda bilinç sahibi olmaları için, çocukluk dönemlerinden itibaren konuya ilişkin farkındalıklarının oluşturulmasının ve geliştirilmesinin gerektiğini bildirmektedir. Bu bağlamda, ilköğretim düzeyinde mevcut müfredatta Sosyal Bilgiler dersinde yer alan koruma konulu bölümler incelenmiş ve sivil toplum örgütlerince yürütülen koruma farkındalık çalışmalarının örgün eğitime olası katkıları değerlendirilmiş ve ülkemizde ilköğretim düzeyindeki çocuklara yönelik kültür varlıkları ve koruma eğitiminin geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur. Araştırmada okullarda ders veren öğretmenlerin koruma konusunda yeterli bilgileri olmadığı görüşleri doğrultusunda, öğretmen adaylarının eğitimleri sırasında koruma konusunda bilgi ve bilinç sahibi olmalarının sağlanmasının yararlı olacağı ifade edilmiştir.

Eshach (2007), okul içi ve okul dışı öğrenme alanları arasında nasıl etkili bir köprü kurulabileceğini araştırdığı makalesinde saha gezilerinin önemine vurgu yapmakta ve saha gezileri sırasında öğrencilere farklı görevler vermenin ve etkinlikler düzenlemenin öğrencilerin normalde göz ardı edilebileceği şeyleri fark etmelerine yardımcı olacağını savunmaktadır. Bu görev ve etkinliklerin olgusal bilgilerin kaydedilmesine odaklanmak yerine açık uçlu olması ve gözlem, tartışma ve fikirlerin çıkarımını gerektirmesini önermektedir. Bu görev ve etkinliklerin öğrencilerin kendi-kendine öğrenme (self-learning) sistemleri kurmalarına katkı sağladığını ve bu konuda sorumluluk almalarına yardımcı olduğunu savunmaktadır. Kovanlık Ortaokulu öğrencileriyle yapılan oyun, gezi ve atölye çalışmaları sonucunda yapılan anketler Eshach'ın görüşüyle paralel şekilde öğrencilerin kültürel miras konusunda

daha kalıcı bilgiler oluşturmaya katkı sağladığını göstermiştir. Öğrenciler eğitimin son gününde dahi öğrendikleri bilgileri ve yapıları hatırlamış, bilgileri gündelik hayatlarıyla ilişkilendirebilmiş ve terminolojiyi uygun şekilde kullanabilmiştir.

İnce (2021) “Müzelerin Coğrafya Eğitimine Katkısı: İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi” başlıklı çalışmada, okul dışı eğitim ortamlarından biri olan müzelerin coğrafya eğitimine katkılarını araştırmış, İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi’ni ziyaret etmiş olan ortaöğretim öğrencileriyle anket çalışması gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda yapılan değerlendirmede müze ziyaretlerinin öğrencilerde konuya ve içeriğe ilişkin bilgiyi ve farkındalığı artırdığı ortaya çıkmıştır.

Gülbetekin (2021) ise “Coğrafya Eğitimi için Bir Öğrenme Mekanı: Müzeler” başlıklı çalışmada coğrafya eğitiminde müzelerin kullanılması yönünde bir uygulama önerisi geliştirmiştir. Öneri, müze eğitimi öncesindeki ön hazırlıkları, müzede yapılacak etkinlikleri ve müze eğitimi sonrasındaki ölçme-değerlendirme yöntemlerini içermektedir. Kovanlık Köyü öğrencileri ile gerçekleştirilen “Kültürel Miras Eğitimi” programında da süreç organizasyonu benzer şekilde yapılmış, okul dışı öğrenme ortamı olarak sadece müzeler değil, tarihi yerleşimler, anıtsal ve sivil mimari örnekler de çalışmaya dahil edilmiştir.

Yukarıda verilen ve koruma eğitiminin önemini vurgulayan bu değerli araştırmalardan yararlanılmış olmakla birlikte, öğrencilerde koruma bilincinin yükseltilmesi, farkındalık yaratılması gibi amaçlarla doğrudan bir eğitim verilmediğinden, çalışmalar kapsamında öğrencilere yönelik düzenlenen anketler ve dolayısıyla anket sonuçlarının değerlendirildiği analizler bulunmamaktadır. Bu bağlamda, ülkemizin farklı bölgelerinde, aynı yaş grubuna düzenlenen eğitimlerin ve sonuçlarının karşılaştırılması mümkün olamamıştır. Ülkemizde kültürel mirasın korunmasına yönelik eğitim programlarının batı ülkelerine göre yeni ve az sayıda olması nedeniyle, yapılan araştırmaların ve elde edilen sonuçların, verilerin, değerlendirmelerin başka araştırmacılarla paylaşılmasının önemli olduğu ve bu tür paylaşımların verilen eğitimlerin niteliğine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ve Suna-İnan Kıraç Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED)’nin desteği ile Antalya Bilim Üniversitesi ve Döşemealtı Kovanlık Köyü Ortaokulu tarafından “11 ve 12 yaş öğrencilerine yönelik Kültürel Miras Eğitimi Programı” düzenlenmiştir.

Eğitim programında, öğrencilerin aktif katılım sağladığı atölyeler, geziler, etkinliklerle Antalya kent merkezine yaklaşık olarak 39 km uzaklıkta bulunan ve kent merkezini ziyaret edemeyen veya seyrek olarak ziyaret etme fırsatı bulan Kovanlık Köyü öğrencileri için yaşadıkları kenti tanımları konusunda önemli bir fırsat sağlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ülkemiz genelinde uygulanmakta olan 5. ve 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi müfredatı incelendiğinde, kültürel mirasın korunması konusuna önem verildiği görülmekte, öğrencilerin somut ve somut olmayan kültür varlıkları konusunda temel bilgilere müfredat aracılığıyla sahip oldukları düşünülmektedir. Ancak müfredatın yerel kültürel miras konusuna yeteri kadar yer ayıramaması sebebiyle, öğrencilerin kişisel gözlemleri ile yakın çevrelerindeki kültürel miras öğelerine ilişkin farkındalıklarının, bu tür etkinlikler sonrasında artması beklenmektedir.

Eğitim sürecinde Antalya Bilim Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğrencileri oyunlarda ve atölye çalışmalarında destek vermiş ve öğrencilerle birebir iletişim halinde olmuşlardır. Nesiller boyu kültürel miras eğitimi yaklaşımıyla, lisans öğrencilerinin ortaokul öğrencileriyle birlikte etkinliğe

katılımlarının, küçük yaştaki öğrenci grubunun konuya eğilimini artırdığı ve daha keyifli bir şekilde çalıştıkları gözlemlenmiştir.

Eğitimin oyun, gezi ve atölyelerle dinamik öğrenme ortamları oluşturularak kurgulanması, öğrencilerin kültürel miras konusunda daha kalıcı bilgiler oluşturmasını ve bu süreçten keyif alarak öğrenmelerini sağlamıştır.

Öğrenciler, yapılan etkinlikler sayesinde derslerde öğrendikleri kavramları yerinde görerek, katılımcı yöntemlerle pekiştirme fırsatına sahip olmuş, yaşadıkları coğrafyanın sahip olduğu doğal ve kültürel miras ile etkileşimleri güçlendirilmiştir. Örneğin, ders kitaplarında yer alan halı ve kilim dokumacılığının İslamiyet öncesi dönemden beri Türk kültürünün önemli bir bileşeni olduğu bilgisi; eğitim programı kapsamında gezilen müzelerdeki örnekler ve “Motiflerden Halı Oluşturma” oyunu ile desteklenerek, özgün halı dokumalarının üretildiği Kovanlık Köyü Ortaokulu öğrencilerinde farkındalık artırılmıştır.

Etkinliklere dair yapılan değerlendirme anketleriyle, öğrencilerin geri dönüşleri irdelenmiştir. Bu doğrultuda daha az öğrenci sayısının olduğu gruplarda öğrencilerin daha rahat iletişim kurabileceği ve sorular yönelterek kendilerini daha iyi ifade edebileceği anlaşılmıştır. Ancak yoğun bir şekilde kurgulanan; teorik bilgi, gezi ve atölyenin aynı zaman dilimi içinde yer aldığı programlarda öğrencilerin yorulduğu ve odaklanma sorunu yaşadıkları görülmüştür.

11 ve 12 yaş öğrencilerin yer aldığı eğitimde iki sınıf arasındaki fark hem eğitim sırasında, hem de değerlendirme anketleri sonucunda gözlemlenmiştir. 12 yaş grubundaki öğrenciler öğrendikleri bilgileri ve terminolojiyi hatırlamış ve uygun aşamalarda kullanabilmişlerdir. İlk hafta verilen teorik bilgilerin, eğitimin son gününde de öğrenciler tarafından hatırlanarak kullanılması bu tespiti güçlendirmiştir.

Kültürel miras alanındaki uzmanlar tarafından geliştirilen benzer eğitim programlarının çeşitlendirilmesi, okullarla işbirliği içinde yaygın bir şekilde uygulanması ve kültür varlıklarının sadece sınıf ortamında değil, gündelik hayatın içinde deneyimletilerek ele alınması, gelecek kuşakların kültürel miras konusundaki temel bilgilerini kalıcı olarak pekiştirmelerine ve koruma konusuna ilişkin duyarlılıklarının artırılmasına büyük oranda katkı sağlayacaktır.

Teşekkür

Antalya Döşemealtı Kovanlık Köyü Ortaokulu öğrencilerine yönelik hazırlanan kültürel miras koruma eğitim programımıza verdikleri izin, destek ve katkıları için Kovanlık Köyü Ortaokulu Müdürlüğü ve eğitim kadrosuna, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Antalya Müze Müdürlüğü, AKMED (Suna-İnan Kıraç Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü) ve Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ile Antalya Bilim Üniversitesi Rektörlüğü'ne teşekkür ederiz. Ayrıca düzenlenen eğitim programına aktif katılım sağlayan Mimarlık Bölümü Öğretim Üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Hülya AYBEK ile Y. Lisans öğrencimiz Ümmühan Buse ATILGAN'a ve Lisans öğrencilerimiz Ali Üney AKALIN, Elifnur DOYMUŞ, Emine Nur VURAL ve Semin Zehra UĞUR'a değerli katkıları için teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Asatekin, N. G. (2004). Kültür ve doğa varlıklarımız, neyi, niçin, nasıl korumalıyız. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döşim Basımevi, Ankara.
- Avcı, M. (2014) Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitime ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
https://www.tursab.org.tr/apps/OldFiles/dosya/14743/Arkeolojik-mirasin-korunmasina-iliskin-avrupa-sozlesmesi-gozden-geciril_14743_4736407.pdf (Erişim Tarihi: 17.06.2022)
- Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi
<https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263664/avrupa-mimari-mirasinin-korunmasi-sozlesmesi.html> (Erişim Tarihi: 12.08.2022)
- ÇEKÜL Vakfı Eğitim Anlayışımız ve Yöntemlerimiz <https://www.cekulvakfi.org.tr/proje/egitim-anlayisimiz-ve-yontemlerimiz> (Erişim Tarihi: 10.06.2022)
- ÇEKÜL Bilgi Ağacı
<https://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekul-bilgi-agaci> (Erişim Tarihi: 01.04.2023)
- Dağıstan Özdemir, M. Z. (2005). Türkiye’de kültürel mirasın korunmasına kısa bir bakış. Planlama, 31 (1), 20-25.
- Dinçer, S. (2018). Content analysis in for educational science research: meta-analysis, meta-synthesis, and descriptive content analysis. Bartın University Journal of Faculty of Education, 7 (1), 176-190.
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi
<https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263665/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html> (Erişim Tarihi: 10.08.2022)
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. Journal of science education and technology, 16, 171-190.
- Evirgen, Ö.F. , Özkan, J., Öztürk, S. (2021). Ortaokul Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Gülbetekin, M. (2021). Coğrafya eğitimi için bir öğrenme mekânı: müzeler. International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS), 12(45), 827-848.
- Gürdoğan Bayır, Ö., Çengelci Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 27(4), 1827-1840. doi:10.24106/kefdergi.3393.
- ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi
http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf (Erişim Tarihi: 12.08.2022)
-

- Ivon, H., Kušević, D. (2013). School and the cultural-heritage environment: pedagogical, creative and artistic aspects. *CEPS Journal*, Vol.3, No 2, 31-34.
- İnce, Z. (2021). Müzelerin coğrafya eğitimine katkısı: İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi. *Ulakbilge*, 58 (2021 Mart), 476–492. doi: 10.7816/ulakbilge-09-58-10.
- Külcü, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 27-32.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2863.pdf> (Erişim Tarihi: 10.07.2022)
- Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> (Erişim Tarihi: 22.09.2022)
- Read, J. C. (2008). Validating the fun toolkit: an instrument for measuring children's opinions of technology. *Cognition, Technology and Works*, 10(2), 119-128.
- Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi
<https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264414/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>
(Erişim Tarihi: 10.06.2022)
- Tavşancıl E., Ankara Üniversitesi Temel İstatistik Ders Notları.
- UNESCO Tarihî Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararı <http://www.unesco.org.tr/Pages/590/176>
(Erişim Tarihi: 12.07.2022)
- Vakıflar Kanunu
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/02/20080227-2.htm> (Erişim Tarihi: 07.04.2023)
- Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H., Yılmaz, M. (2021). Ortaokul Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.